

**İSRAİL VE FİLİSTİN İÇİN TEK DEVLETLİ
ÇÖZÜMLERİN BİR ÖN İNCELEMESİ:
ÖNERİLER, UYGULANABİLİRLİK VE
TOPLUMDA KABUL GÖRME İHTİMALLERİ**

HASSAN İMRAN

**İSRAİL VE FİLİSTİN İÇİN TEK DEVLETLİ
ÇÖZÜMLERİN BİR ÖN İNCELEMESİ:
ÖNERİLER, UYGULANABİLİRLİK VE
TOPLUMDA KABUL GÖRME İHTİMALLERİ**

HASSAN IMRAN

Bu yazının içeriği ile ilgili bütün sorumluluk müellif(ler)ine aittir.

Telif hakkı © 2019, Al Sharq Forum

Her hakkı saklıdır.

Tasarım: Jawad Abazeed

Türkiye'de basılmıştır.

Bu yayının tüm hakları Al Sharq Forum'a aittir. Al Sharq Forum'un izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt, bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Adres: Yenibosna Merkez Mahallesi, 29 Ekim Caddesi.

İstanbul Vizyon Park A1 Blok, Kat:6 No.:52 34197

Bahçelievler / İstanbul / Türkiye.

Telefon: +902126031815

Faks: +902126031665

E-posta: info@sharqforum.org

İçindekiler

Özet	4
Giriş	5
Önerilen Çerçevesel için Sözlük	6
Tek Devletli Çözüm Önerileri	8
Çözumsuzlük: İsrail'e Asimilasyon	8
Bölünmeden İki Devletlilik: Bir Ülke, İki Devlet ve Üç Hükümet	11
Kişi Başı Bir Oy Modeli	13
Hak Odaklı Görüşler: Tek Filistin Devleti Önerileri	14
Bu Çözümlerin İncelenmesi	18
D: Senaryolar: Nereye Gidiyoruz	22
Yazar Hakkında	25
Al Sharq Forum Hakkında	25

[Bu yazının İngilizce orijinal versiyonu Al Sharq Forum'un web sayfasında mevcuttur]

Özet: İki devletli çözüm ve İsrail ile Filistin'in ayrılmasına dair mantık yaygın bir şekilde miadı dolmuş olarak değerlendirilmeye başlandı ve Oslo Görüşmeleri ve devamındaki müzakerelerle birlikte gözden düşmüş olan tek devlet mantığının yeniden ortaya çıktığına şahit olduk*. Bu makale bu önerilerden bazılarının (iki-ulusluluk, uzlaşmacılık, çok-kültürlülük ve konfederalizm) teorik çerçevelerini açıkladıktan sonra bunları Kudüs ve mülteci konusu ve önerenlerin siyasi konumu gibi temel tartışma konularına sundukları çözümlere göre dört kategoriye ayırıyor. Makale dört kategorilik bir bölümlendirme öneriyor: birincisi, İsraililerin Filistinli kimliğini yok edip Yahudilerin birinci sınıf, Arapların ise en iyi ihtimalle ikinci veya üçüncü sınıf vatandaş olduğu Tek İsrail Devleti statükosunun pekiştirilmesini amaçlayan asimilasyon önerileri; ikincisi, aynı toprakları paylaşırken her bir topluluğun kimliğini ayrı olarak sürdürmesini hedefleyen konfederal öneriler; üçüncüsü, iki halkın kimliklerini birleştirip yeni bir ortak kimlik inşasını öneren üniter devlet önerileri ve son olarak Britanya'nın 1939 Beyaz Belge'de tutulmayan sözlerine ve FKÖ'nün asli tutumu olan Araplar (ister Müslüman isterse Hristiyan olsun) ve Yahudiler için ortak Tek Filistin Devleti fikrine dayanan hakiki Filistin önerileri. Daha sonra bu çözümleri çeşitli kriterlerle inceleyerek devam eden makale, son olarak olayların mevcut akışının genel bir okumasına dayanarak muhtemel senaryoları ele alıyor.

Giriş

Netanyahu 1997'de ilk defa İsrail Başbakanlığına geldiğinde iki devletli çözüm önerisi düşüğe geçmişti. Son zamanlarda yerleşimlerin yoğunlaşarak genişlemesi ve BMGK 242. kararı uyarınca iki devletli çözümün altını oymaya yönelik İsrail politikalarıyla birlikte, bölünme mantığı iki devletli çözüm vaatleriyle birlikte neredeyse ölmüştür. Bu durum Trump'ın, barış görüşmelerinin tarihi arabulucusu Birleşik Devletler'in başkanı seçilmesiyle büyük oranda pekişmiş oldu. ABD her ne kadar her zaman İsrail tarafına meyilli olsa da bu çatışmayı sonlandırmak için en azından teorik anlamda iki devletli çözüm fikrine bağlı kalmıştı. Ancak yeni yönetim bu kavramı kullanmaktan bile kaçınıyor.¹

Doğal olarak diğer çözümler hakkında çalışmalar yapılmaya ve bunlar 'söylemsel boşluğu' dolduracak alternatifler olarak gösterilmeye başlandı. 'Tek devletli çözüm' diye bilinen öneri gibi, bölünme gerektirmeyen çözümler de bunların üzerine gelmeye başladı. Bu makale masada bir değil çok sayıda tek devletli çözüm önerisi olduğunu açıklıyor. Bu çözümleri ise, her birinin ayırt edici özellikleri ve ana konular üzerinde temel bir anlaşmasının olduğu dört kategoriye ayırıyor. Fakat her bir kategori içinde bile çoğu zaman bazı konular üzerinde görüş farklılıkları bulunduğunu belirtmek gerekir. Birinci kategori İsraili sağcılarının, çatışmayı bitirmek için 'dosyaların kapatılmasını' öneren çözümleri, ikincisi konfederal çözüm, üçüncüsü yeni inşa edilmiş bir kimlikle tek devletli çözüm, sonuncusu ise FKÖ'nün "10 Nokta"yı benimseyip bölünme fikrini kabul etmeden önceki tek devletli çözüm talebidir.

Tek devlet fikrinin son zamanlarda ivme kazanması yeni bir öneri olduğu anlamına gelmemeli. Aksine, bu başta Büyük Britanya,

manda altındaki Filistin Arapları ve daha sonra FKÖ ile bazı Yahudi sesler olmak üzere neredeyse tüm aktörlerin önerdiği asli ve ilk çözümdür.

Büyük Britanya manda yönetimi 1939'da, 1936'da başlayan Büyük Filistin Devrimine cevap olarak, Filistin'e Yahudi göçünü sınırlayıp o zamanlar Filistin mandası olan tarihi Filistin topraklarının tamamı üzerinde tüm Müslüman, Hristiyan ve Yahudi vatandaşları için bir Filistin devleti kurmayı vaat eden Beyaz Belge adlı belgeyi yayınladı.

2. Dünya Savaşı'ndan bunalan Britanya, Filistin konusunu yeni kurulmuş olan Birleşmiş Milletler'e tek taraflı olarak havale etmekle manda gücü olarak vaatlerini ve sorumluluğunu terk etti. 1947'de BM Genel Kurulu (UNGA) Bölünme Planı olarak bilinegelen, Filistin'i ilk kez ekonomik birliğe sahip biri Arap, biri Yahudi devleti olmak üzere iki devlete bölmeyi öneren 181 sayılı kararı geçirdi.

1964'te ise Filistin Kurtuluş Örgütü tüzüğü 7. Maddesinde "Filistinli Yahudiler barış ve sadakat içinde Filistin'de yaşama arzusunda olurlarsa Filistinli olarak kabul edileceği. "ilan edildi. Daha sonra Şubat 1969'da toplanan ve Yasir Arafat'ın Yürütme Kurulu Başkanı olarak seçildiği FKÖ beşinci ulusal konseyinde FKÖ'nün hedefini "ister Müslüman, Hristiyan ya da Yahudi olsun tüm Filistinliler için Filistin'de özgür ve demokratik bir toplum kurmak "olduğunu onaylayan bir karar kabul edildi.²

Tek devlet fikrinin son zamanlarda ivme kazanması yeni bir öneri olduğu anlamına gelmemeli. Aksine, bu başta Büyük Britanya, manda altındaki Filistin Arapları ve daha sonra FKÖ ile bazı Yahudi sesler olmak üzere neredeyse tüm aktörlerin önerdiği asli ve ilk çözümdür

1993 Oslo Görüşmeleri, Filistin'in BMGK 242 sayılı kararı ve karşılıklı tanıma esasları doğrultusunda bölünmesini önerirken temel konular üzerinde müzakere edilmesini kabul eden bölme stratejisine geri dönüşün de başlangıcı oldu. Bu konular; İsrail güçlerinin Batı Şeria ve Gazze'den çekilmesi, Kudüs'ün statüsü, Filistinli mültecilerin dönüş hakkı, sınırlar ve yerleşimlerdi.

Netanyahu'nun 1996'da iktidara gelmesi ve ara dönemin (Oslo II'de belirlenen) 1999'da sona ermesiyle hiçbir temel konu çözülemedi. Bazılarının 'Tek Devletçiliğin' fikir babası olarak gördüğü Edward Said, Araplar (Müslüman veya Hristiyan olsun) ve Yahudiler için Ürdün Nehri'nden Akdeniz'e uzanan tek bir devletin kurulması çağrısında bulunduğu bir makale yayınladı. O tarihten beri önde gelen diğer isimler de bu çözümü savunmaya başladı.

1993 Oslo Görüşmeleri, Filistin'in BMGK 242 sayılı kararı ve karşılıklı tanıma esasları doğrultusunda bölünmesini önerirken temel konular üzerinde müzakere edilmesini kabul eden bölme stratejisine geri dönüşün de başlangıcı oldu

İsrail entelijansiyasının "demografik tehdit" olarak adlandırdığı durumun farkında olan ve Filistinlilerin saldırılarından yorulan İsrail 2005'te tek taraflı olarak Gazze Şeridi'nden çekilerek Batı Şeria'daki varlığını arttırdı.

Başkan Trump'ın 2017'de göreve başlamasıyla İsrail Başbakanı Netanyahu, yerleşim politikalarına emin bir şekilde devam edebildi ve Batı Şeria'daki Filistinli kent ve köyleri resmen kuşatılmış toprak

veya kenar mahallelere dönüştürerek uygulanabilir bir Filistin devleti ihtimallerini zedeledi. Önceki İsrailli 'solcu' liderler yeni yerleşimlerin kaldırılması şöyle dursun, durdurulması için bile bir çağrıda bulunmadılar ve, bu yerleşimler sağcı bir hükümetin yönetiminde ciddi anlamda genişledi.

En iyi ihtimalle, statükonun Batı Şeria veya C Bölgesi'nin resmen ilhak etmesi (ki muhtemelen an meselesidir), bölünme stratejisinin ve iki devletli çözümün ölümünü resmileştirecektir

2019'daki son İsrail seçimlerinde seçmenler Filistinlilerle bir çözüme kavuşma ihtiyacını görmezden gelirken adaylar da herhangi bir çözüm sunmakla uğraşmadı. En iyi ihtimalle, statükonun Batı Şeria veya C Bölgesi'nin resmen ilhak etmesi (ki muhtemelen an meselesidir), bölünme stratejisinin ve iki devletli çözümün ölümünü resmileştirecektir.

Önerilen Çerçeveler için Sözlük İki Ulusluluk

Adından anlaşılacağı üzere iki ulusluluk, iki ulusun tek bir siyasi sistem altında birleşmesi anlamına gelir. İki ulusluluk 1922-1948 arasında İngiliz mandası sırasında Filistin için kullanılan ve tüm Müslüman, Hristiyan ve Yahudi vatandaşları için Filistin'deki İngiliz mandasını devralacak tek bir devletin kurulması çağrısında bulunan siyasi bir teoriydi.³

Garip olansa bu çözüme ilk desteğin İngiliz mandası sırasında Filistin'deki Yahudi topluluğundan gelmiş olmasıdır. 1946'da bu argüman, bazı Yahudi entelektüeller tarafından Anglo-American Committee of

Inquiry (Anglo-Amerikan Soruşturma Komitesi) önünde "Yahudi'nin Arap'a Arap'ın da Yahudi'ye hükmetmeyeceğini" ve "Filistin'in ne Yahudi ne de Arap devleti olacağını" ifade edilerek önerildi.

Bazılarının "ilk Filistin Cumhurbaşkanı" olarak gördüğü Hacı Emîn el-Hüseynî, söylenenlere göre, Arap ve Yahudi topluluklarından oluşan iki uluslu bir devlet fikrini destekliyordu.⁴

Bu argümanlar İsrail'in kurulmasından sonra kayboldu ama 1967 Savaşı'ndan sonra ve iki devletli çözüm fikrinin çöküşünden sonra tekrar yüzeye çıktı. Tek devletli çözümün savunucularından olan Ghada Karmi iki uluslu bir devlete sahip olmanın ne demek olduğunu net olarak açıkladı:

"İki uluslu bir devlette Yahudiler ve Filistinliler federal bir düzenlemede ayrı topluluklar olarak birlikte var olacak. Her bir halk kendi işlerini özerkçe yürütecek ve kendi dil, din ve geleneklerini kullanma hakkı yasalarca garanti edilecek. İki halk, hükümetin ve kaynaklar, savunma, ekonomi ve benzeri topluluklar üstü öneme sahip meselelerle ilgilenecek tek bir parlamentonun parçası olacaklardır."⁵

Uzlaşmacılık/Din Esaslı Sistem

Bu kavram, etnik ve dini hatlar üzerindeki toplumsal parçalanmayı uzlaştırmak amacıyla tasarlanan bir 'iktidar paylaşım' mekanizmalarını ifade etmektedir. Derinden bölünmüş toplumlarda bu yönetim biçimi, iktidar paylaşım düzenlemeleri doğrultusunda demokrasinin bekasını ve şiddetin sonlandırılmasını temin etmek üzere tasarlanmıştır. Uzlaşmacılıkta azınlıklarla

uzlaşılırken çoğunlukçu demokrasi kavramında ise tam aksine azınlıklar entegre edilir.

Derinden bölünmüş toplumlarda bu yönetim biçimi, iktidar paylaşım düzenlemeleri doğrultusunda demokrasinin bekasını ve şiddetin sonlandırılmasını temin etmek üzere tasarlanmıştır

Uzlaşmacılığın dört ana özelliği: toplumun tüm ana unsurlarının olduğu bir büyük koalisyon bulunması, tüm topluluklar için temel konularda oy birliği gerektiren ortak veto hakkı olması, her grubun basit oy oranı yerine toplumdaki ağırlıklarına göre sandalye ve makam sahibi olduğu orantısal temsil ve muhtelif kültürlere dayanan topluluk yasalarının varlığına izin veren parça özerkliği sisteminin mevcut olmasıdır.⁶

Filistin örneğinde bu sistem Arap İsrail vatandaşlarının bir talebi olagelmış ve gelecekteki tek devlet için mümkün bir mekanizma olarak görülmeye başlanmıştır.

Çok Kültürlülük

Bu kavram, aynı toplumda birden çok kültürün varlığını ve kültürel farklılıklar için bir "eritme kabının" yerine "salata kâsesi" veya "kültür mozaiği" fikirlerine bağlı olan ideoloji ve politikaları içeren bir siyaset felsefesini ifade etmektedir. Bu düzen, aynı sistemde birlikte var olan farklı kültürlerin beraber yaşamasını teşvik etmektedir.⁷

Konfederalizm

Konfederasyon diğer devletler konusunda ortak hareket amaçlı bir sistem kurmak

üzere bir araya gelen bağımsız/egemen siyasi birim veya devletlerin oluşturduğu bir birlik olarak tanımlanabilir. Konfederasyonu oluşturan devletler arasındaki ilişkilerin mahiyeti ciddi anlamda değişiklik göstermektedir. Nitekim üye devletler arasındaki ilişki, federal hükümet ve aralarındaki güç dağılımı da oldukça değişkendir. Bazı konfederasyonlar üniter bir devlete daha yakinken bazıları daha çok uluslararası bir kuruluşa benzemektedir. Federal yetkililer vatandaşlarla doğrudan etkileşime geçmekten ziyade üye devletlerin hükümetleri aracılığıyla çalışır.

Konfederasyon, ortak ekonomi, dış, ilişkiler ve savunma politikalarını düzenlemek için bir tür 'üçüncü hükümet' kurmak üzerine anlaşılan, yüksek oranda yerel özerklik hakkına sahip iki veya daha fazla devletin varlığı anlamına gelir

Konfederasyon, ortak ekonomi, dış, ilişkiler ve savunma politikalarını düzenlemek için bir tür 'üçüncü hükümet' kurmak üzerine anlaşılan, yüksek oranda yerel özerklik hakkına sahip iki veya daha fazla devletin varlığı anlamına gelir.⁸

Tek Devletli Çözüm Önerileri

Bu kısım ayrılıkçı olmayan tüm çözümlerin üzerinden geçerek onları haritalamakta ve daha da önemlisi belirli kriterlerle, esas olarak önerenlerin duruşu ve başlıca tartışma konularına bakışı üzerinden dört kategoriye ayırmaktadır.

Dört çözüm kategorisi şunlardır; 1. İsraililerin Filistinli kimliğini yok etmeyi hedefleyen ve birinci sınıf Yahudiler ile, en iyi ihtimalle ikinci veya üçüncü sınıf

olabilecek Araplar için Tek İsrail Devleti statükosunu pekiştiren asimilasyon önerileri, 2. Aynı toprakları paylaşırken farklı kimlikleri sürdürmeyi amaçlayan konfederasyon önerileri, 3. İki halkın kimliklerini birleştirip yeni bir kimlik inşasını öngören üniter öneriler ve son olarak Britanya'nın Beyaz Belge'deki tutulmamış sözleri ile FKÖ'nün, Araplar (Müslüman veya Hristiyan) ile Yahudiler için Tek Filistin Devleti aslı duruşuna dayanan orijinal Filistin önerileri.

Çözumsuzlük: İsrail'e Asimilasyon

Birinci türdeki öneriler İsraili ana akım siyasetçilerin destekledikleri fikirlerle benzerlik göstermektedir.⁹ Birkaç yıl önce bu seçeneği Knesset'te tartışmak bile delice sayılırdı. Şimdi ise İsrail'in en büyük partisinin temel bir seçim vaadi haline gelmiştir ve Knesset'in çoğunluğu tarafından desteklenmektedir. İsrail'in dışında hiç kimse bu önerilerin arkasında durmamakta ama İsraili sağcı partiler neredeyse hiçbir dış veya iç baskıya maruz kalmadan bu konuda oldukça kararlı görünmektedir.

Asimilasyona yönelik öneri grubu Batı Şeria'nın tamamını veya ana kısımlarını (Batı Şeria'nın yüzde 60'lık kısmını oluşturan C Bölgesi veya C ve Batı Şeria'nın yüzde 22'lik kısmını oluşturan B Bölgelerini) ilhak ederken Yahudi hâkimiyet ve hegemonyasına dayalı İsrail demografisini değiştirmemeyi amaçlayan strateji ve adımlar içermektedir. Dolayısıyla bu, "Filistinlileri ulusa dahil etmekle ortaya çıkacak nüfus vergisini vermeden "İsrail Ülkesine "sahip olmakla ilgilidir. Aşağıdaki hususlar çatışmanın ana konularına yönelik düşüncelerini ortaya koymaktadır:

Birkaç yıl önce bu seçeneği Knesset'te tartışmak bile delice sayılırdı. Şimdi ise İsrail'in en büyük partisinin temel bir seçim vaadi haline gelmiştir ve Knesset'in çoğunluğu tarafından desteklenmektedir

■ **Sınırlar, egemenlik ve Filistinlilerin Devletleşmesi:** tek devletli çözüm önerileri bu konularda net bir görüş sunmaktadır: Ürdün Nehri'nin batısında bir Filistin devleti olmayacağı dolayısıyla da sınır sorunu olmayacağı. Sadece C Bölgesi (Batı Şeria'nın %60'ı) veya yerleşimler ve etraflarındaki bölgeler (güvenlik gerekçeleriyle) ilhak edilmesi bile , nehrin batı yakasında bir Filistin Devleti'nin var olma ihtimalini ortadan kaldırmaktadır. Böyle bir devletin sadece var olması bile İsrail'in 'toprakları' üzerindeki egemenliğini ihlal anlamına gelecektir. Bu husus Filistinli şehirlerinin, resmen birbirinden bağlantısı kopmuş kuşatma bölgeleri olma durumunu resmileştirecektir. Bu önerilerde doğal kaynaklar konusundaki konuşmalar anlamsız kalacaktır çünkü İsrail "toprakları üzerindeki egemenliğini icra ediyor" olacaktır.

■ **Yerleşimler:** Yerleşimler artık 'yerleşim' değil İsrail devletinin 'organik 'parçaları olacaktır. Bazı parti ve milletvekilleri sadece Ma'ale Adumim ve diğer büyük yerleşimlerin ilhakından bahsederken bazıları sadece ilkinin ilhak edilmesini istemektedir. Fakat tırmanarak büyüyen aşırılıkçı söylem, seçmenlerin, en azından C Bölgesinin tamamı olmaksızın yerleşimleri kabul etme isteğine pek katkı sağlamamaktadır.

■ **Kudüs:** Trump büyükelçiliğini Kudüs'e taşıma kararını ilan ederken açıkça "Kudüs pazarlık konusu değil "demiştir. İsraili ana akım söylemde, Birleşik Kudüs'ün, devletlerinin başkenti olduğu konusunda görüş birliği olduğu açıktır.

■ Batı Şeria ve Gazze'deki Filistinlilerin Statüsü:

○ *Kudüs dâhil Batı Şeria'da:* 1) bölgenin demografik karmaşıklığı ve 2) İsrail'in dünyadaki imajı nedeniyle önerilerde bu konuya yönelik yaklaşımlar farklılık arz etmektedir¹⁰. Bir yandan, İsraili hiçbir ana akım parti daha fazla Filistinlinin İsrail pasaportu taşıyarak "İsrail'in bir Yahudi Devleti olarak kimliğini tehdit etmesini" istememektedir.¹¹ Fakat, öte yandan ana akım partiler Batı Şeria'daki Filistinliler için bir çözüm sunulmaz veya en azından göstermelik müzakereler yapılmazsa hiçbir propaganda aygıtının Güney Afrika'daki apartheid rejimine benzeyen bir ırkçı rejimin imajını güzel gösteremeyeceğini de çok iyi bilmektedir.

Bu yüzden çoğunluk, 100 binden az Filistinli ev sahipliği yapan C Bölgesini ilhak ederek buradaki Filistinlilere İsrail vatandaşlığı vermek istemektedir. Kudüslü Filistinlilerle birlikte bu sayı 300-350 bin kişiye çıkmaktadır. Bu sayının İsrail'in demografik yapısına pek bir etkisi olmayacaktır.

B ve A Bölgelerinde yaşayanların yasal statüsü ise bir veya belki de daha çok lideri olan, sözde özerk bir Filistinli oluşumu altında yaşayan Filistin vatandaşları olarak kalabilir. A Bölgesindeki Filistinlileri Ürdün'e bağlamak İsraililer için her zaman peşinde koştıkları bir şey olmuştur ancak hem Filistin hem de Ürdün yetkilileri bu düşünceyi sert bir şekilde reddetmişlerdir.

Tarihi Filistin'in tamamında veya sadece Batı Şeria'da Filistinlilere kısıtlı hareket özgürlüğü sunulabilir ama böyle bir sistemin Filistin nüfusunun, bu yeni düzende, güvenlik tehdidi oluşturmamasını temin etmek için 'sosyal kredi 'veya 'güvenlik 'kredisine dayanacak olması oldukça mümkündür.

○ *Gazze'de*: 2005'te tek taraflı olarak Gazze'den çekilmenin temel saiklerinden biri "demografik tehdit" olmuştur. Bu nedenle İsraililer Gazze halkının hiçbir surette İsrail ile bağlantılı olmaması konusunda nettir. 'Asrın Anlaşması' Gazze'de bir Filistin Devleti kuracak olursa İsrail, bu devlet kendi askeri kontrolünde olduğu sürece bu durumu umursamayacaktır.

■ **Mülteciler (zorla sürülmüş Filistinliler)**: İsraili ana akım partilerin neredeyse hepsi mülteci konusunun bir sorun olduğu fikrini dahi terk etmiştir. Her zaman için çözüm, mültecileri buldukları yerlerin (Lübnan, Suriye, Ürdün vs.) vatandaşı yapmak olmuştur.

■ **Karşılıklı tanıma ve hak iddialarından vazgeçiş**: bu konuda Batı Şeria'dakilerle değil ama Gazze'deki Filistin devleti adayı ile yeni bir formülde anlaşılabilmesi düşünülmektedir.

■ **Ekonomi, emek ve kaynaklar**: Batı Şeria'daki Filistin ekonomisi İsrail ekonomisinin bağımlı bir parçası olmaya devam edecek ve ayakkabı ve zeytinyağı gibi yurt dışına satılan Filistin malları 'İsrail'den' ihraç edilecektir. Şekel, nehir ile deniz arasındaki tek para birimi olacaktır. Filistinlilerin emeği daha önceye kıyasla daha büyük bir oranla İsrail ekonomisinin bir parçası olacak ancak 'sosyal kredi' sistemine dayalı olabilecektir. Bu çözüm kapsamında tüm doğal kaynakların kullanımı İsrail hükümetinin takdirinde olacaktır.

■ **Devletin kimliği**: Bu mesele temel konulardan biri olduğundan, tüm partiler tartışmasız bir şekilde Tek İsrail Devletinin kimliğinin, ikinci sınıf Arap Filistinli azınlığa sahip bir Yahudi Devleti olduğunda hem fikirdir.

Bu önerilere desteğin sadece İsrail içinden geldiğini, ABD'deki İsrail lobisinin bile bu görüşleri desteklemiyor görüldüğünü belirtmek gerekir.¹²

Haaretz'in yaptığı ¹³ bir ankete göre, iki devlet destekçileri dâhil İsraililerin yüzde 42'si Batı Şeria'nın ilhakını desteklemektedir. Bu doğrusal eğilim ilhaka olan desteğin zamanla daha da arttığını göstermektedir. İktidar koalisyonunun ilhak hakkındaki duruşu aşağıdaki tabloda özetlenecektir.

Parti	Lider	Yüzdeler	Sandalye sayısı (120)	İlhak Hakkındaki Görüşü
Likud	Benjamin Netanyahu	%26,46	35	Tüm Batı Şeria'nın ilhakını isteyen bazı seslerle beraber C Bölgesinin ilhakı
Shas	Aryeh Deri	%5,99	8	Likud'a benzer
UTJ	Yaakov Litzman	%5,78	8	Yerleşimler bölgeleri onları kaleleridir
Yisrael Beiteinu	Avigdor Lieberman	%4,01	5	İsraili Araplardan kurtulma potansiyeliyle yarı özerk Filistinli bölgelerini içeren ilhak
Birleşik Sağ	Rafi Peretz	%3,70	5	Tam ilhak
Kulanu	Moshe Kahlon	%3,54	4	Belirsiz
Genel		%49,48	65	

Tablo 1: İktidar koalisyonu, Knesset'teki ağırlıkları ve ilhak konusundaki duruşları

Bölünmeden İki Devletlilik: Bir Ülke, İki Devlet ve Üç Hükümet⁴

Bazıları için konfederasyon fikri, mevcut olay seyrinin benzer şekilde devam edeceğini varsayarak "sadece bir an meselesidir."

Barış karşıtı Benjamin Netanyahu'nun 1996'da seçilmesi üzerine Edward Said, iki devletli modelin hiçbir başarı şansının olmadığı ve Konfederasyon biçiminde tek devletli bir çözümün geçerli yol olduğu sonucuna varmıştır

Konfederasyon fikri, başarısız iki devlet modelinin uygulanabilir bir alternatifi olarak görülmüştür.¹⁵ Ancak fikir çok daha önce ortaya çıkmıştır. İngiliz mandası sırasında birçok isim ekonomik birliği olan bir konfederasyon önermiş ve 1947 BM Bölünme Planı da benzer bir formül sunmuştur. '1980lerde bu kavram İsrail-Filistin'den ziyade bir Ürdün-Filistin birliği ile ilişkili hale gelmiştir. '1987de benzer bir düşünce Kral Hüseyin ile Şimon Peres arasında ("Londra Anlaşması") tartışılmış ama hayata geçirilememiştir. Barış karşıtı Benjamin Netanyahu'nun 1996'da seçilmesi üzerine Edward Said, iki devletli modelin hiçbir başarı şansının olmadığı ve Konfederasyon biçiminde tek devletli bir çözümün geçerli yol olduğu sonucuna varmıştır.

Fikri destekleyen birkaç Filistinli olmuş ama Shlomo Ben Ami bir röportajda¹⁶ Yasir Arafat'ın '1990ların ortalarında İsrail ile konfederasyon fikrini Ürdün ve Lübnan'ın da dâhil edilmesi kaydıyla kabul ettiğini iddia etmiştir.

O tarihten itibaren, bu fikir bazı İsraili elitlerden ve birkaç Filistinliden ciddi bir ilgi görmüştür. Eski bir İsrail dışişleri bakanı Shlomo Ben Ami¹⁷ ve Oslo Görüşmelerinin mimarlarından Yossi Beilin gibi isimler bu fikri güçlü bir şekilde savunan yazılar yazmıştır. Hatta mevcut İsrail Cumhurbaşkanı Reuven Rivlin,¹⁸ net olmasa da bu fikre destek vermiştir. Yakın zamanda bazı akademisyen ve yazarlar tarafından bu fikri savunmak üzere "İsrail-Filistin Konfederasyonu - IPC¹⁹" adlı bir forum kurulmuştur. Bu potansiyel konfederasyon; seçim, yasama ve yürütme süreçlerini netleştiren yazılı bir anayasa önerecek kadar ileri gitmiştir.^{20 21}

Bu algı kategorisindeki öneriler, bazı ayrıntılar konusunda ayrışmakta ama çatışmayı çözerek bir İsrail Filistin Konfederasyonu kurmak fikrinde aynı çerçeveye ve genel ilkeleri paylaşmaktadır: ya Filistinliler için bir Filistin, Yahudiler için bir İsrail ve ikisinin üzerinde bir Konfederasyon Hükümeti; yahut tüm kademelerinde birbirine derinden bağlı iki ayrı devlet. Ancak öneriler entegrasyon derecesi, kademe hızı, mülteciler ve güvenlik konularında küçük farklar gösterebilmektedir.

■ Devletlik, Sınırlar ve Egemenlik:

Bu çerçeveler kapsamında ya -1) "Kişi Başı Bir Oy Modeli"nden daha karmaşık bir tek devlet; yani üç hükümetli bir devlet olacak, -2) ya da diğer algıya göre, ikisi de bağımsız birer ulus devlet olacak ama aynı toprakları (tarihi Filistin) paylaşacaklardır.

Önerilere göre bazı toprak değişimleri olacak ama bu formül altında asgari güvenlik sınırlamalarıyla hareket özgürlüğü olacağından bunlara gerek kalmayacaktır

Fiili toprak bölünmesinin temeli 1949 Ateşkes Hattı olacaktır. Önerilere göre bazı toprak değişimleri olacak ama bu formül altında asgari güvenlik sınırlamalarıyla hareket özgürlüğü olacağından bunlara gerek kalmayacaktır.

■ Güvenlik ve Askeriye:

Bu formül kapsamında dış güvenlik sözü konusu olduğunda Filistin devletinin İsrail'e kısmen bağımlı olacağını veya çatışma için bir sebep kalmayacağını varsayarak iki devletin de ordusuz olacağını öneren görüşler ileri sürülmüştür.

■ Yerleşimler:

Yerleşimleri tahliye etmeye gerek kalmayacaktır çünkü iki taraf da aynı toprakları paylaşıyor olacak ve Filistinliler de Filistin Mandası/Tarihi Filistin sınırlarındaki herhangi bir kent, köy veya bölgede ev yapıp yerleşebilecektir. Yerleşimcilere Filistin Hükümeti tarafından yönetilen bölgede daimi mukim konumu verilebilecek ama burada ikamet edenler İsrail hükümeti için oy kullanacaktır. Aynı kural İsrail hükümeti tarafından yönetilen topraklardaki Filistinliler için de geçerli olacaktır.

■ Kudüs:

Kudüs ortak başkent olacak ve kutsal mekânlar herkes için kutsal olmaları esasına dayanarak paylaşılacaktır.

■ Tarihi Filistin içindeki Filistinlilerin Konumu:

Filistinliler Tarihi Filistin sınırları içerisinde sınırlı konfederasyon durumunda Filistin Vatandaşları olarak veya IPC vatandaşları olarak diledikleri yerlerde özgürce yaşayabilecektir.

○ *Mülteciler (zorla sürülmüş Filistinliler):*
Filistinli mültecilerin İsrail Hükümeti yönetimindeki kendi topraklarına dönüşü Batı Şeria'daki Yahudi yerleşimcilerin sayısı ile orantılı olarak gerçekleşecektir.

○ *Karşılıklı Tanıma ve Hak İddialarından Vazgeçiş:*

İki halk ve devlet, iki taraf için de hareket özgürlüğü sağlanması şartıyla birbirinin Filistin Topraklarına bağlarını tanımak zorunda olacaktır. İki taraf da ülke üzerindeki münhasır bağ ve sahiplik iddialarından vazgeçecektir.

○ *Ekonomi, Emek ve Kaynaklar:*

Piyasa dinamikleri doğrultusunda tamamen serbest işçi hareketliliği ile tam ekonomik birlik sağlanacaktır. Para birimi İsrail Şekeli olarak kalabilecek veya iki tarafın uzlaştığı başka bir şeyle değiştirilebilecektir.

○ *Devlet Kimliği ve Kurumları:*

Hem Filistin hem de İsrail aynı çerçevede çalıştıkları sürece Araplar için Filistin ve Yahudiler için İsrail olmak üzere, halklar ayrı kimliklerini koruyacaktır. Sınırlı modele göre birinci aşamada iki devlet de BM'de temsil edilecek ama daha sonra kademeli olarak ortak yasama konseyine sahip olacaktır. Tam entegrasyon modeli, başından itibaren tek bir BM İsrail-Filistin misyonu olmasını önermektedir.

Kısacası bu formüller ayrılmanın, entegrasyonla değiştirilmesi ve birbirlerinin ayrı kimliklerini sürdürürken bazı paralel kurumları korunması hakkındadır

Kısacası bu formüller ayrılmanın, entegrasyonla değiştirilmesi ve birbirlerinin ayrı kimliklerini sürdürürken bazı paralel kurumları korunması hakkındadır.

Kişi Başı Bir Oy Modeli²²

İkinci öneri grubunda olduğu gibi bu model de hiçbir zaman herhangi bir resmi müzakerenin veya tarafların taleplerinin bir parçası olmamıştır. Temelde Oslo'da yer alan eski diplomatlardan gelen bazı muğlak desteklerle birlikte dünya genelindeki Filistin yanlısı ve barışçı aktivistlerce savunulmuştur. Bu eğilime destek, ya iki devletli çözümün teknik olarak öldüğüne, nehir ile deniz arasında zaten tek bir devletin var olduğuna ve İsrail'in²³ bir apartheid devleti 'olmasına' izin verilemeyeceğine ve orada yaşayan herkesi kapsaması gerektiğine inananlar yahut başından beri iki devletli çözümün adaletsiz veya uygulanamaz olduğuna inananlardan gelmektedir.

Tek bir demokratik devlete destek temel olarak Avrupa, Kuzey Amerika ve apartheid'a şahit olmuş tek devlet savunucularının başarılı bir örneği olan Güney Afrika'daki aktivist ve akademisyenlerden gelmiştir. Ünlü tarihçi Ilan Pappé ve siyaset bilimci Virginia Tilley gibi önde gelen akademik isimler bu çözümü savunmuştur²⁴. Araplar ve Yahudiler için tarihi Filistin topraklarında eşitlik esasına dayalı demokratik bir devlet çağrısında bulunan Tek Demokratik Devlet Kampanyası (ODSC)²⁵ adıyla bir kampanya başlatılmıştır. O tarihten beri bu görüş; Avrupa, Kuzey Amerika ve Güney Afrika'da zemin kazanmış ve birçok Filistin yanlısı aktivistin bu siyasi programı benimsediği görülmüştür.

PNI başkanı ve Cumhurbaşkanı Abbas karşısındaki eski cumhurbaşkanı aday Mustafa Barguti ve Elektronik İntifada kurucusu Ali Ebu Naima gibi Filistinli bazı isimler de fikri savunmuştur. Ayrıca bu fikir İsrail'in Arap vatandaşları arasında da zemin kazanmaya başlamıştır: Arap milletvekili Hanin Zuabi ODSC programı ile uyumlu tek demokratik devlete desteğini kararlı

şekilde ortaya koymuştur. Öte yandan bazı İsraili insan hakları grupları ile Gideon Livy gibi solcu isimler de bu düşünceyi desteklemektedir. Cumhurbaşkanı Rivlin²⁶ bir açıklamasında iki devletin alternatifinin tek devletli çözüm olduğunu söylemiştir.

Bu eğilime destek, ya iki devletli çözümün teknik olarak öldüğüne, nehir ile deniz arasında zaten tek bir devletin var olduğuna ve İsrail'in bir apartheid devleti

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Antonio Guterres düşünceye destek vermiş²⁷ ve Denis Ross da İsraili sağcı politikaların tek bir devlete yol açacağını ima etmiştir.

Öte yandan bu kategorideki tek devlet önerileri ile dördüncü kategoridekiler arasında küçük farklar vardır.

Bu çözüm grubunun temel özellikleri şunlardır:

■ Devletlik, Sınırlar ve Egemenlik:

Filistin toprakları üzerinde yalnızca bir egemen devlet olacaktır. Başta Golan ve Shebaa çiftlikleri olmak üzere komşularla sınırlar nihai olarak müzakerelerle çözümlenecektir.

■ Güvenlik ve Askeriye:

Budoğrultuda bir çözümü savunanlar arasında güvenlik ve askeriyeyle dair çok az fikir üretilmiştir ama anlaşılabilir ki güvenlik aygıtının tüm nüfusu temsil edeceğini, yani Filistinlilerin orduyu şekillendiren parça olacağını düşünmektedirler .

■ Yerleşimler:

Vatandaşların nerede yaşadığı küçük bir sorun haline gelecektir. Çünkü tüm nüfus

için, Filistin Mandası topraklarının tamamı üzerinde mutlak hareket ve yerleşim özgürlüğü olacaktır.

■ Kudüs:

Kudüs doğal olarak bu oluşumun başkenti olacak ve kutsal mekânlar paylaşılacaktır.

■ Tarihi Filistin içindeki Filistinlilerin Konumu:

Kudüs ve Gazze dâhil Batı Şeria'daki Filistinlilerin hepsi tek devletin vatandaşı olacaktır.

■ Mülteciler (zorla sürülmüş Filistinliler):

Filistinlilerin yeniden vatandaşlığa alınması üzerinde uzlaşma mevcuttur ama bu çözüm türünü savunanlar arasında ton ve içerik farkına rastlanmaktadır. ODSC programı kararlı bir şekilde Filistinli mültecilerin, '1948'de Filistin'den çıkarılan herkesin ve onların soylarından gelenlerin dönüşünü talep ederken ya mültecilerin »orantılı dönüşünü« ya da "soğurulabilirlik «ilkesi uyarınca kademeli bir dönüşün yanında kabul edilemeyenler için tazminat çağrısında bulunanlar görülmektedir.

■ Karşılıklı Tanıma ve Hak İddialarından Vazgeçiş:

Bu formül kapsamında hem Araplar hem de Yahudiler birbirlerinin bu ülkeye olan bağlarını tanıyıp münhasır iddialarından vazgeçecektir. Çünkü iki taraf da talep ettikleri her şeyi paylaşacaktır.

■ Ekonomi, Emek ve Kaynaklar:

Birleşik tek ekonomi, neredeyse tüm tek devlet önerilerinin talebidir; insan kaynakları dâhil aynı kaynakları kullanan bir ekonomi. Ancak ODSC hâlihazırda

Filistin topraklarında bulunan, özünde Yahudilerle Araplar arasında olan ekonomik uçurumdan söz etmektedir. Bu devletin gelecekteki ekonomi politikaları bu uçurumu etnik değil ekonomik anlamda okuyacak ve daha dağıtımcı bir eşitlik üzerine çalışacaktır. Bazıları Arapların bu devlette, ekonomik talepleri için, dezavantajlı Mizrahi Yahudilerle birleşeceğini öngörmektedir.

Bu devletin gelecekteki ekonomi politikaları bu uçurumu etnik değil ekonomik anlamda okuyacak ve daha dağıtımcı bir eşitlik üzerine çalışacaktır. Bazıları Arapların bu devlette, ekonomik talepleri için, dezavantajlı Mizrahi Yahudileriyle birleşeceğini öngörmektedir

■ Devlet Kimliği ve Kurumları:

Bu türdeki önerilerin mevcut kimliklerin ötesine giderek bu yeni rejim için özgün bir yeni kimlik yaratma girişiminde bulunduğu görülmektedir. Bu devlet Yahudi olmayacağı gibi Arap da olmayacaktır. Çok açık olansa devletin seküler olması ve ırk, etnisite ve dinden bağımsız olarak mutlak eşitliğe dayanması gerektiğine inandıklarıdır. Siyonizm ise demokratikleşme süreciyle birlikte kademeli olarak sönecektir.²⁸

■ Hak Odaklı Görüşler: Tek Filistin Devleti Önerileri

Her şeyden önce bu gruptaki önerilerin üçüncü gruptakilerle oldukça iç içe olduğunu belirtmek gerekir. Ancak bunları iki gruba ayırmama neden olan iki önemli fark vardır. Birincisi İsrail ve Siyonizm'i algılama biçimleri, ikincisi ise bu tek devletin kimliği ve jeopolitik kimliğidir. Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki bu görüşü benimseyen insanlar İsrail'i sömürge döneminin yaşayan son kalıntısı, sadece

Filistin'e değil tüm bölgeye hâkim olmak amacıyla yerli halkı yok etmeye çalışan bir sömürge devleti olarak görmektedir. Bu hükmetme girişimi İsrail'in ayrılıkçı hareketlere olan desteği ve bölgedeki etnik, mezhepsel ve dini gerginlikleri kızıştırmaması üzerinden görülebilir. İsrail hiçbir zaman bunu saklama ihtiyacı duymamış ve güvenlik aygıtındaki önde gelen isimlerin birçok konuşma ve yayını bu görüşü desteklemiştir. İkinci olarak, Filistin, bağımsız olmasa bile, Müslüman Arapların 7. yüzyıldaki gelişinden önce de bir Arap oluşumu olmuştur.

bu görüşü benimseyen insanlar İsrail'i sömürge döneminin yaşayan son kalıntısı, sadece Filistin'e değil tüm bölgeye hâkim olmak amacıyla yerli halkı yok etmeye çalışan bir sömürge devleti olarak görmektedir

Temel fark, bu grubun Siyonizm ve kurumlarını dağıttıktan sonra Müslüman, Hristiyan ve Yahudiler için Tek Filistin Devleti'nin Arap Ana Vatanının bir parçası olmasını ve isteyen tüm Filistinli mültecilerin dönüşünü talep etmesidir. Bununla birlikte 3. ve 4. kategoriler arasındaki farklar nihai sonuca baktığımızda ortak yönlerine kıyasla çok küçük kalmaktadır.

FKÖ'nün ilk duruşu bu doğrultuda olmuştur. '1964Te, FKÖ Tüzüğü 4. Maddesi günümüzde İsraili Yahudilerin yaklaşık yüzde '10unu oluşturan "Arap kökenli Yahudilerin "Filistin vatandaşı olma hakkını tanımış ve '1969da Yasir Arafat'ın seçildiği FKÖ beşinci ulusal konseyinde FKÖ'nün hedefinin "ister Müslüman, Hristiyan ya da Yahudi olsun tüm Filistinliler için "Filistin'de özgür

ve demokratik bir toplum kurmak" olduğunu onaylayan bir karar geçmiştir. Örgüt bu duruşunu '1988de 242 sayılı BMGK kararını mücadeleye son vermenin gerekçesi olarak kabul edene kadar sürdürmüştür.

Bazıları için Filistin, İngiliz Filistin Mandası aracılığıyla tarihi Filistin topraklarında tamamında kurulmuştur. İngiliz Filistin Mandası, Filistin'in statüsünü, Irak ve Suriye gibi devlet olarak kabul edilen ancak Milletler Cemiyeti kurucularına göre henüz kendilerini idare etmeye hazır olmayan diğer komşu devletlere eşitlemiştir. Yasal anlamda Britanya statüsünü değiştirme yetkisine sahip olmayan ve Filistinli Arap ve Yahudilere ait bir devlet olarak var olmuştur.²⁹

Filistinli elitler arasında bu konular üzerinde bir görüş birliği kurulmadığını ama Filistin tabanının taleplerinin başlıca tanımlayıcı özelliklerini aşağıdaki bağlamlar yoluyla bulabileceğimizi belirtmek gerekir:

■ Devletlik, Sınırlar ve Egemenlik:

Egemen Filistin, tarihi Filistin ülkesinde yaşayan Arap ve Yahudilerin devleti olacak sömürge döneminde kurulan ve günümüzde halen tanınan sınırları kabul edecektir.

■ Güvenlik ve Askeriye:

Siyonizm ve kurumlarını dağıtmak mevcut İsrail ordusu, iç ve dış istihbarat birimleri (Shen Beth ve Mossad) ve diğer benzer kurumlarının dağıtılması anlamına gelmektedir. Dağıtılan kurumların yerine yeni duruma uygun yeni bir güvenlik aygıtı oluşturulacaktır.

■ Yerleşimler:

Hareket ve ikamet özgürlüğünün Filistin sınırları içerisinde yaşayan herkes için korunduğu göz önüne alındığında yerleşimlerin dağıtılmasına gerek olmayacak ama %100 Yahudilere ait olarak kalmalarına da izin verilmeyecektir.

■ Kudüs:

Kudüs bu oluşumun başkenti olacak ve kutsal mekânlar herkese açık olacaktır.

■ Tarihi Filistin içindeki Filistinlilerin Konumu:

Filistinliler '1948den beri ilk kez fiili olarak birleşecek ama Filistinliliğin tanımı değişecektir. Çünkü Filistin Mandası döneminde oldukları gibi Yahudiler yeniden Filistinli olarak kabul edilecektir.

■ Mülteciler (zorla sürülmüş Filistinliler):

İsteyen tüm mülteciler vatandaşlığa alınacak ve kayıpları tazmin edilecektir. Tarihçi Selman Ebu Sitte coğrafya ile ilgili bir çalışmasında mültecilerin ev ve topraklarının yüzde '85inin hala kullanılabilir ve iade edilebilir durumda olduğunu teyit etmiştir.

■ Karşılıklı Tanıma ve Hak İddialarından Vazgeçiş:

Siyonizm reddedilecek ve Yahudi vatandaşlar Arap Yahudiler olarak görülüp bin yıl boyunca Endülüs ve diğer Arap bölgelerinde yaşadıkları gibi uyum içinde yaşayacaktır. Yahudilerin Kudüs'le olan dini bağları tanınacaktır.

■ Ekonomi, Emek ve Kaynaklar:

Filistinlilerin, sadece savaş değil aynı zamanda Filistin kaynaklarının yalnızca Yahudi nüfusun refahı için sömürülmesi ve Filistin ekonomisinin sınırlandırılması nedenleriyle yaşadıkları doğrudan ve dolaylı kayıplarını tazmin etmek amacıyla pozitif ayrımcılığa dayalı bir ekonomi oluşturulacaktır.

■ Devlet Kimliği ve Kurumları:

Filistin tüm Müslüman, Hristiyan ve Yahudi vatandaşları için demokratik bir devlet olmanın yanı sıra büyük Arap bölgesine dâhil olacak ve Arap Birliği'nin bir üyesi olacaktır. Çoğunluğun ana dili olan Arapçanın yanında İbranice de resmi dil olarak kabul edilecektir.

Tartışma konuları		Dört Kategori			
		İsrail'e Asimilasyon	Konfederasyon Önerileri	Üniter Tek Devlet	Tek Filistin Devleti
1	Devletlik, Sınırlar, Egemenlik	Sınırlara ihtiyaç kalmayacak, tarihi Filistin ülkesinin tamamında egemen olan Tek bir İsrail devleti olacak	İki konfederasyon devleti için bir tek ülke olacak, sınır bulunmayacak, egemenlik konfederal hükümetlere ait olacak.	Toprakların tamamında tek bir devlet olacak.	Tarihi Filistin üzerinde tüm Arap ve Yahudi vatandaşları için tek bir Filistin Devleti mevcut olacak.

2	Güvenlik ve Askeriye	Tamamen İsrail güvenlik aygıtının elinde olacak, Filistinlilerle güvenlik koordinasyonuna asgari düzeyde güvenliği sağlamak için izin verilebilecek.	Ya eşit dağılımlı olacak ya da Filistin, konfederal İsrail hükümetine askeri anlamda bağımlı olacak.	İkisini temsilen yeni güvenlik kurumları kurulacak.	Tek Filistin Devleti için yeni güvenlik kurumları kurulacak.
3	Yerleşimler	Genişlemeye devam edip resmen ilhak edilecek.	Filistinliler de tarihi Filistin dâhilinde her yere yerleşebileceğinden dağıtımlarına gerek kalmayacak.	Tamamen Yahudi kalmamalarını temin etmek şartıyla öncekiyle aynı şartlarda kalabilecek.	Yerli toplumun haklarını ihlal etmemeleri sağlandıktan sonra devam ettirilebilir.
4	Kudüs	Birleşik Kudüs İsrail'in başkenti olacak.	Kudüs iki devletin başkenti olarak paylaşılacak	Kudüs başkent olacak.	Kudüs, Tek Filistin Devleti'nin başkenti olacak.
5	Tarihi Filistin içindeki Filistinliler	48» Arapları« ikinci sınıf vatandaş kabul edilecek, Batı Şeria Filistinlilerin siyasi hakkı olmayacak, Gazze Filistinlileri tamamen dışlanacak.	Mevcut konumlarında kalacaklar, başka yere serbestçe taşınma ve yerleşme imkânları olacak.	Arap ve Yahudiler sınırlar dâhilinde istedikleri yerlere serbestçe taşınıp yerleşebilecek.	Arap ve Yahudiler sınırlar dâhilinde istedikleri yerlere serbestçe taşınıp yerleşebilecek.
6	Mülteciler	Dönüş veya yeniden birleşme şansları bile olmayacak.	Yerleşimlerin nüfusuna orantılı olarak sınırlı dönüş imkanı sağlanacak.	Ya 'soğurulabilirlik' ilkesi uyarınca kademeli bir dönüş gerçekleştirilecek ya da kabul edilemeyenler için tazminatla sınırlı dönüş imkanı sağlanacak.	İsteyen mülteciler için tam kapsamlı dönüş ve tazminat sağlanacak.
7	Karşılıklı Tanıma ve Hak İddialarından Vazgeçiş	Filistinlilerin hakları tanınmayacak.	Birbirlerinin Filistin üzerindeki hakları karşılıklı tanınacak ve kabul edilecek.	Münhasır iddialardan vazgeçilecek.	Siyonizm reddedilip Yahudiler eşit vatandaş olacak, Kudüs'e dini aidiyetleri kabul edilecek.

8	Ekonomi, Emek, Kaynaklar	İsrail ekonomisi Filistinlilerinkine baskın olacak, İsrail Şekli tek para birimi olacak, Filistinlilerin emeği sömürülecek.	Herkes için eşit haklara dayalı, tüm kaynakların tek ekonomi için kullanıldığı bir sistem kurulacak. İsrail Şekli tek para birimi olarak kalacak.	Herkes için eşit haklara dayalı, tüm kaynakların tek ekonomi için kullanıldığı ve servet uçurumunu (Araplar ve Mizrahi Yahudiler için) kapatmaya yönelik politikalara açık bir sistem kurulacak. Yeni bir para birimi tedavüle girecek.	Tüm Filistinlilerin ve özellikle de mültecilerin kayıplarını tanzim etmek için pozitif ayrımcılığa dayalı, tüm kaynakların tek ekonomi için kullanıldığı bir sistem kurulacak. Filistin Para Birimi, (Filistin Mandası sırasında var olan Filistin Poundu/Cüneyhi) para birimi olarak kabul edilecek.
9	Devlet Kimliği ve Kurumları	Mutlak İsraili bir Yahudi kimliği olacak. Mevcut kurumlar varlığını koruyacak.	Her bir konfederasyon devleti kendi kimliğini korurken üniter hükümet iki kimliği temsil edecek. Belli başlı kurumlar değişikliklerle birlikte varlığını sürdürecektir.	İkisinin de Filistin'e olan bağlarının tanınmasına dayalı ve onları kaynaştıran yeni bir Arap-Yahudi kimliği inşa edilecek. Kurumlar buna göre yeniden inşa edilecek.	Manda sırasında var olan eski Filistinli kimliğine dönüş sağlanacak. Kurumlar yeniden inşa edilecek.

Tablo 2: Dört çözümün ve temel konulardaki durumlarının özeti.

Bu Çözümlerin İncelenmesi

Oldukça karmaşık yüz yıllık bir mücadeleye çözüm bulmak imkânsız gibi görülecektir. Hiçbir çözüm ideal değildir. Ancak bazısı diğerlerine göre daha az »yanlış «veya »kusurlu «olacaktır.

Dahası, değerlendiren kitlenin büyük uyumsuzluk ve heterojenliğini göz önüne aldığımızda, bu çözümleri değerlendirmek ve doğru ölçütler koymak da kolay bir iş değildir. Burada hiçbir çözümü ahlaki olarak değerlendirmeye çalışmadan, konuyu ele almak için belirli ölçütler koymaya çalıştım.

Ölçütler:

1. Kabul edilebilirlik (her iki bakış açısından):

Birinci öneri kategorisi (İsrail'e asimilasyon yaklaşımı), mutlak Yahudi demografik ve siyasi hegemonyasını korumayı vaat ettikleri sürece İsraili Yahudilerden, hatta eriyen soldan güçlü bir taban desteği görecektir.³⁰ Filistinlilerin ise bu tür önerilere direniş göstermesi beklenmektedir. Filistin Yönetimi, Hamas ve diğer Filistinli aktörler haklı olarak bu önerileri Filistin hak ve davasının ölümü olarak görecektir.

İkinci grup İsrail kamuoyunu ikna etmede büyük güçlük çekecektir; İsrail herhangi bir somut baskıyla karşı karşıya olmadığından paylaşım fikri, İsraililer tarafından gerekli olarak görünmeyecektir. Filistinliler de İsrail'in iki devletlilik gündemini ilerletmek için hiçbir taviz vermediğini gördükten sonra kendil-

erine basitçe “İsrail niye şimdi taviz versin?” diye soracaktır. Ancak uluslararası kamuoyu, herhangi bir taban desteği bulunursa bu önerileri cazip görecektir.

İsrail herhangi bir somut baskıyla karşı karşıya olmadığından paylaşım fikri, İsraililer tarafından gerekli olarak görünmeyecektir. Filistinliler de İsrail'in iki devletlilik gündemini ilerletmek için hiçbir taviz vermediğini gördükten sonra kendilerine basitçe “İsrail niye şimdi taviz versin?” diye soracaktır

Üçüncü ve dördüncü gruplar İsrail entelijansiyası tarafından varoluşsal bir tehdit olarak görülecek ve böylece kamusal alanda şeytanlaştırılacaktır. Ancak bu görüşler anti-Siyonist elitler arasında zemin kazanmaktadır. Filistinliler kademeli olarak bunlardan birine yönelecek ve mevcut Filistin kamuoyu, bu görüşlere sempati duymasa bile mücadelenin temel taleplerini karşıladıklarından bunlara karşı çıkmak için bir neden görmeyecektir. Uluslararası kamuoyu ise bunları verili çözümlerin en ahlaklısı olarak görecektir. Çünkü bu çözüm önerileri; demokrasiyi, eşitliği, çok kültürlülüğü, değerleri ve barışçıl şekilde bir arada yaşamayı veya entegrasyonu gözetmektedir. Örneğin araştırmalar Amerikalı Yahudi topluluğunun iki devletli çözümün ölümü halinde üçüncü çözüm olan tek devlete yöneldiğini göstermiştir³¹. Daha da önemlisi uluslararası kamuoyu gözünde bu fikirler, bölgeyi on yıllardır istikrarsızlaştıran asırlık bir çatışmaya son vermiş olacaktır. “Medeniyetler çatışması” fikrini benimseyenler ise bu çözümleri kabul edilemez bulacaktır.

2. Uygulanabilirlik:

Bu ölçüt, önerileri gerçek eylem planlarına dönüştürme yetisini incelemektedir.

a. Sınır ve Topraklar:

Birinci grup için Gazze istisna olmak üzere dört çözüm de bu konuları kolaylıkla çözebilir.

b. Geçiş Adaleti:

Birinci veya hatta ikinci grupta geçiş adaleti ihtimalinin olmadığı aşikârdır. Üçüncü çözüm bu noktada net olmasa da dördüncü çözüm önerisini sunanlar, yeni bir sayfa açmak amacıyla bunu bir zorunluluk olarak görmektedir.

c. Yönetim Sistemi:

Birinci çözüm açık bir şekilde İsrail'i bir apartheid devleti olarak tanımlayacakken ikinci fikir yasama ve yürütme organlarının şekli konusunda ileri düzey bir uzlaşma gerektirecektir. Yargı da önemli bir engel olacaktır.

Üçüncü ve dördüncü yönetim sistemleri diğerlerinden daha az karmaşık ve daha uygulanabilir görünmektedir.

d. Kurumlar:

Birinci durumda Filistin kurumları ya dağıtılacak veya yeni düzenlemeye göre düzenlenecek iken ikinci plan çerçevesinde yeni düzenlemelere uygun bir şekilde büyümeleri için desteklenecektir. Bu, ancak İsrail onay verirse kolaylıkla gerçekleştirilebilir gibi gözükmektedir. Ancak, üçüncü ve dördüncü çözümler için İsrail kurumları ya doğrudan ya da kademeli olarak dağıtılıp yeni formüller doğrultusunda yeniden inşa edilecektir. Mossad, Shen Beth, İsrail ordusu gibi kurumlar yeni düzenlemelerde yer bulamayacaktır. Bunların uygulanması bir nevi devrim niteliğinde olacaktır.

e. Kimlik, Dil (gayri maddi unsurlar):

Bunlar dört çözüm fikri için de en zor

konulardan biridir. Devletin kimliği birinci düşüncede tamamen İsraili olacakken ikincide ikisinin karışımı olacaktır. Dördüncü çözümde ise kimlik Filistinli belirlenmiştir. Üçüncü küme, yeni oluşum için iki kimliğin unsurlarından oluşan yeni bir kimlik yaratacağından, dolaylı da olsa tüm çözüm fikirlerinin en karmaşığı olacaktır.

Son üç grupta Arapça ve İbranice devlet dili olacaktır.

3. Devletin Varlık İmkânı:

Bu ölçüt, bu devletin kurulduktan sonra kendi varlığını devam ettirebilmesini incelemektedir.

a. Güvenlik (İç ve Dış):

Filistinliler bir önceki ve şimdiki yüzyıl boyunca haklarını geri almada oldukça kararlı olduklarını gösterdiğinden birinci formül, mevcut çatışmanın devamı ve belki de tırmanışı için mükemmel bir reçete olacaktır. Temel neden İsrail'in ileriki müzakereleri reddetmesi olsa da Oslo'nun başarısız olmasının nedenlerinden biri Filistinliler tarafından yetersiz olarak görülmesidir. İkinci çözüm Filistin güvenliğinin İsrail güvenliğine bağımlı olacağını ima etmektedir. Üçüncü ve dördüncü çözümler karşı cephelerdeki aşırılıkçı güçler arasında çatışmalara yol açabilir.

b. Ekonomi:

Birinci formül Filistinlilerle Yahudiler arasındaki geniş uçurumu genişletme de sürdüreceken ikincisi, Filistinlilerin rekabet gücünü iyileştirmek için pek bir şey katkı sağlamayacaktır. Üçüncü çözüm Filistinli mültecilerin kayıplarının tazmin edilmesi gerektiğini kabul etmekte ama ekonomik eşitlik ekonomik kalkınma

için elzem olduğuna inanmaktadır. Dördüncüsü ise Güney Afrika'nın "Siyahların Güçlendirilmesi" politikasına benzer şekilde iki grubun rekabet gücünü eşitlemek veya en azından uzun işgal, apartheid, sömürü dönemi ve Filistin ekonomisinin sekteye uğratılmasına karşılık olarak Filistinlilerin konumunun iyileştirilmesi için »pozitif ayrımcılık «önermektedir. Ekonomi uzmanları dördüncü senaryonun ekonomik büyüme hızını yavaşlatacağı ama önceki üç önerinin eşitsizlik durumuna katkı sağlayıp Yahudilerin ekonomik üstünlüğü elde etmelerine neden olacağı sonucuna varmaktadır.

c. Toplumsal Ahenk:

Birinci formül mücadeleyi alevlendirip daha çok intifadaya neden olacakken; uygulandığı takdirde ikinci fikrin halk desteği bulma ihtimali oldukça düşük olduğundan toplumsal parçalanma ve kutuplaşma, bu sistemin ayırt edici özellikleri olacaktır. Toplumsal entegrasyon politikalarının uygulandığını varsayarsak üçüncü ve dördüncü gruplar daha az toplumsal kutuplaşma ortaya çıkaracaktır. Ancak Malezya örneğinde olduğu gibi bu sistemin hizipçi bir siyaset sistemine dönüşmesi de mümkündür. Önerilen formüllerden herhangi birinin doğrultusunda bir »ulus inşa «sürecinin oldukça başarılı olacağını hiçbir şey garanti edememektedir.

4. Uluslararası Tanınma (Resmi ve Gayri resmî):

Dünyanın birinci formüldeki gibi açıkça apartheid olan bir rejime pek tahammülü yoktur. Ancak reddedilmesi zaman alacaktır. Nitekim Güney Afrika da bir gecede boykot edilmemiştir. İkinci ve üçüncü seçenekler uygulandığında dünya çapında hızla kabul edilecektir. Dördüncüsüne başta ABD'nin karşı çıkma ihtimali vardır. Coğrafi yakınlık

ve hissettiği tarihi sorumluluk nedeniyle çatışmanın çözümüne daha ilgili olan Avrupa, o ülkelerdeki İsrail yanlısı lobilerin böyle bir düzenlemeyi kendi çıkarlarına uygun veya en azından önerilenlerin en iyisi görmesi durumunda bunu tanıyabilir ama üçüncü formül onlara daha cazip gelecektir.

Ölçütler		Dört Kategori				
		İsrail'e Asimilasyon	Konfederasyon Önerileri	Üniter Tek Devlet	Tek Filistin devleti	
1	Halkta Kabul Edilebilirlik	İsrailliler arasında popüler olur, Filistinlilerce kesin şekilde reddedilir.	İki kesimden de düşük destek alır.	Filistinliler arasında kararlı şekilde büyüyen bir desteğe sahip olur ama İsrail içinde neredeyse sıfıra yakın destek alır.	Geleneksel hedef olma bakımından Filistinliler arasında zemin kazanması kolay, İsrail ana akımı için ise kesinlikle kabul edilemez.	
2	Uygulanabilirlik	Sınır ve topraklar	Şimdikilerle aynı kalacak.	Topraklar paylaşılacağından sınırlar sorunu daha önemsiz olacak.		
		Geçiş adaleti	Uygulanmaz.	Uygulanmaz.	Mümkün ama odak nokta değildir.	Uygulanabilir.
		Yönetim sistemi	Apartheid rejimi olacak.	Demokratik konfederasyon kurulacak, Filistin bağımlı kalacak.	Herkesin tamamen eşit haklara sahip olduğu demokratik üniter bir devlet kurulacak.	Herkesin eşit siyasi haklara sahip olduğu demokratik bir devlet kurulacak.
		Kurumlar:	Aynı kalacak.	İsrail kurumları aynı kalırken Filistinli ve ortak kurumların inşası gerekecek.	Yeniden inşası gerekecek.	Yeniden inşası gerekecek.
		Kimlik, Dil (gayri maddi unsurlar)	İsrail kimliği hâkim olacak, Filistinlilerinki bastırılacak.	İki taraf ayrı kimliklerini koruyacak.	Yeni kimlik.	Arap ve Yahudiler için bir Filistinli kimliği oluşturulacak.

3	Devletin Varlık İmkânı	Güvenlik (İç ve Dış), İddialardan Vazgeçiş	Çatışma sürecektir.	Eski İsrail kurumlarıyla güvenliği sağlamak zorlaşacak ve (Siyonizm sürecektir) çatışan iki iddiayı sürdürmek zor olacaktır.	İki halkı temsil eden yeni güvenlik aygıtı kurulacağından güvenliği sağlayabilir. Yeni kimlik iddiaların yerini alacak.	Yahudilere tamamen eşit siyasi haklar ve insan hakları verilecekse güvenliği sağlayacak.
		Ekonomi	İsrail Filistinlilerin emeğini sövmeye rahatça devam edecek ve Filistin ekonomisi İsrail'inkine bağımlı kalacak. Dünya çapında resmi destek görürse boykot kampanyaları ekonomisine zarar verecek.	Kolaylıkla iki ekonomiyi entegre edebilecek.	Uçurumu kapatmak için yeni ekonomi politikalarına ihtiyaç duyulacak, ekonomi uzmanları Filistinlileri 'yük' olarak görebilir.	Uçurumu kapatmak ve kayıpları tazmin etmek için yeni ekonomi politikalarına ihtiyaç duyulacak. Ekonomi uzmanları Filistinlileri 'yük' olarak görebilir.
		Toplumsal Ahenk	Toplumsal çekişmeyi yoğunlaştıracak.	İki toplumu entegre edemeyecek.	İki toplumun yeni normları kabul edeceği şüphelidir.	Ateşli Siyonistler iç çatışmayı teşvik edecek.
4	Uluslararası Tanıma	Çok zor olacak.	Kolay kazanılabılır.	Kolay kazanılabılır.	Batıdan (ABD gibi güçlü İsrail lobileri olan ülkelerden) bazı itirazlar görebilir.	

Tablo 3: Çözümlerin özeti

D: Senaryolar: Nereye Gidiyoruz

Olayların genel akışı, özellikle Trump'ın "Asrın Anlaşması" ile birlikte birinci senaryoya (Filistinlilerin asimile edilip Filistin Sorununun ortadan kaldırılması) doğru evriliyor. Bu gidişe doğal olarak karşı çıkacak güçler (Filistin Yönetimi, Hamas ve Ürdün) güçsüz, bezmiş veya yapısal olarak direnemeyecek durumdadır. Avrupa'nın beklendiği üzere bu çözümü reddetmesi büyük bir etki yaratmayacaktır. Çünkü Avrupa bu konuda küçük olan veya en azından ABD kadar büyük olmayan bir aktör haline gelmiştir. Filistinliler, bir çatı altında ve üçüncü veya dördüncü formülü kabul edecek tek bir siyasi programda birleşmeyi (El-Fetih-Hamas ayrılığı) başarmadıkça ilerleme konusunda çok düşük bir şansa sahip olacaktır. Yeni bir siyasi yönetimin ortaya çıkışı mümkündür ama Filistin sosyolojisine kısa bir bakış aksinin doğru olduğunu gösterecektir. Mevcut güç dengesizliği devam ettiği sürece dördüncü senaryonun başarılması mümkün görünmemektedir. Uluslararası sistem İsrail tarafı lehine oldukça ön yargılıdır (ABD körü körüne İsrail tarafındadır, AB ve Rusya zayıf bir şekilde iki devletlilik yanlısı, Çin ise ilgisizdir). Bu sistem; şimdilerde neredeyse hiç olmayan, güçlü bir bölgesel destekle ve 1970 ve '80lerdeki Yasir Arafat liderliği gibi güçlü bir liderlik altında net bir Filistin birliğini gerektirmektedir. Yahudileri devletin ana bir unsuru olarak kabul etmesi Avrupa'nın fikre daha az »düşmanca «yaklaşmasına neden olacağından Avrupa içindeki bazı güçler bu fikre yönelebilir.

Referanslar

- * Bkz. Edward Djerejian, Marwan Muasher, Nathan Brown. (2018). Two States or One? Reapprising the Israeli-Palestinian mpasse. Washington: Carnigie, Baker Institute.
- 1- AFP. (2019, 3 Mayıs). 'Let's just not say it': Jared Kushner says 'two-state' label hinders Middle East talks . Alındığı yer: The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/2019/may/03/lets-just-not-say-it-jared-kushner-says-two-state-label-hinders-middle-east-talks> ; Donald Trump avoids pledge to Israel-Palestine two-state solution. (2016, 16 Şubat). Alındığı yer: The Irish Times: <https://www.irishtimes.com/news/world/middle-east/donald-trump-avoids-pledge-to-israel-palestine-two-state-solution-1.2977768>
- 2- FKÖ'nün asli duruşunun en azından FKÖ Yürütme Kurulu'nun 1969'daki kararından beri bugün tek devletli çözüm dediğimiz çizgiye dayandığı yaygın olarak kabul ediliyor. Bkz. Gresh, A. (2010, October). A history of conflict between opposing ideals. Alındığı yer: Le Monde diplomatique: <https://mondediplo.com/2010/10/03binationalism> ; Leila Farsakh, "A Common State in Israel–Palestine: Historical Origins and Lingering Challenges," *Ethnopolitics* 15, no. 4 (2016): 386; Aly, A. M. (2019). The Case for the One-State Solution. Alındığı yer: The Cairo Review: <https://www.thecairoreview.com/essays/the-case-for-the-one-state-solution> ; عز الدين المناصرة. (27 آذار, 2018). مشروع الدولة الواحدة «ثنائية القومية». تم خليل موسى. (22 شباط, 2019). حلّ الدولتين أو الدولة الواحدة... هل يملك الفلسطينيون "ترف الاختيار"؟ تم الاسترداد من انديبننت تحقيقات-ومطولات/حلّ-الدولتين-أو-الدولة-الواحدة...هل-ملك-الفلسطينيون-ترف-الاختيار؟ <https://www.independentarabia.com/node/9046/> العربية: <https://www.independentarabia.com/node/9046/>
- 3- Bkz. Binationalism. (tarihsiz). Alındığı yer: Encyclopedia.com: <https://www.encyclopedia.com/humanities/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/binationalism>
- 4- صقر أبو فخر. (22 تشرين الأول, 2018). الدولة ثنائية القومية في فلسطين.. واقع الحال والمحال. تم الاسترداد من العربي الجديد: <https://www.alaraby.co.uk/opinion/2018/10/21/%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%88%D9%84%D8%A9-%D8%AB%D9%86%D8%A7%D8%A6%D9%8A%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D9%82%D9%88%D9%85%D9%8A-%D8%A9-%D9%81%D9%8A-%D9%81%D9%84%D8%B3%D8%B7%D9%8A%D9%86-%D9%88%D8%A7%D9%82-%D8%B9-%D8%A7%D9%84%D8%AD>
- 5- Karmi, G. (2002). A Secular Democratic State in Historic Palestine: An Idea Whose Time Has Come? Exter: Al-Adab.
- 6- Bkz. Lijphart, Arend (1977). Democracy in Plural Societies: A Comparative Exploration. New Haven, CT: Yale University Press ve Bilgh, A. (2003). The Israeli Palestinians. Londra: Frank Cass Publishers. sf. 24.
- 7- Bkz. Baofu, Peter. "The future of post-human migration. A Preface to a New theory of Sameness, Otherness, and Identity." (2013).
- 8- McCormick, John (2002) Understanding the European Union: A Concise Introduction, Palgrave, Basingstoke, pg. 6.
- 9- Bkz. Sales, B. (2018, April 8). Netanyahu's promise to annex the West Bank settlements, explained. Alındığı yer: Jewish Telegraphic Agency: <https://www.jta.org/2019/04/08/israel/netanyahus-promise-to-annex-the-west-bank-settlements-explained>
- 10- İsrail bu konuda oldukça kaygılı ve apartheid rejimini sürdürürken Apartheid imajına sahip olmamak için çok çalışıyor, mesela bkz. The INSS Plan: A Strategic Framework for the Israeli-Palestinian Arena. (tarihsiz). Alındığı yer: INSS: <https://www.inss.org.il/inss-plan-political-security-framework-israeli-palestinian-arena/>
- 11- Örneğin bkz. Oren, M. (2009, Mayıs). Seven Existential Threats. Alındığı yer: Commentary Magazine: <https://web.archive.org/web/20090508143226/http://www.commentarymagazine.com/viewarticle.cfm/seven-existential-threats-15124> ; Gideon Alon, A. B. (2003, 18 Aralık). Netanyahu: Israel's Arabs Are the Real Demographic Threat. Alındığı yer: Haaretz: <https://www.haaretz.com/1.4802179> ve Heller, A. (2018, 27 Mart). Expert confirms Jews and Arabs nearing population parity. Alındığı yer: Times of Israel: Oren, M. (2009, Mayıs). Seven Existential Threats. Alındığı yer: Commentary Magazine: <https://web.archive.org/web/20090508143226/http://www.commentarymagazine.com/viewarticle.cfm/seven-existential-threats-15124>
- 12- Right-wing, mostly Jewish US groups lobby Trump to back West Bank annexation. (2019, 16

Nisan). Alındığı yer: Times of Israel: <https://www.timesofisrael.com/right-wing-us-groups-lobby-trump-to-back-west-bank-annexation/>

13- Kraft, D. (2019, 25 Mart). Haaretz Poll: 42% of Israelis Back West Bank Annexation, Including Two-state Supporters. Alındığı yer: Haaretz: <https://www.haaretz.com/israel-news/israeli-palestinian-conflict-solutions/.premium-42-of-israelis-back-west-bank-annexation-including-two-state-supporters-1.7047313>

14- Konfederasyon düşüncesindeki başlıca algıları oluşturan iki görüş için bkz. An Israeli-Palestinian Confederation: A viable alternative for the "two states solution". Natanya Academic College, Für Die Freiheit; Le Vine, Mark ve Mathias Mossberg (editör). One land, two states: Israel and Palestine as parallel states. University of California Press, 2014, ayrıca İsrail Filistin Konfederasyonu (IPC) isimlerinin yazı ve konuşmaları için: <http://www.ipconfederation.org/>

15- Bkz. Mathias Mossberg, M. L. (2014, 8 Temmuz). Why Israel and Palestine Should Get Rid of Their Borders and Become Two Overlapping States. Alındığı yer: Huffpost: https://www.huffpost.com/entry/israel-palestine-get-rid-of-borders_b_5656281?guccounter=1

16- Ami, S. B. (2011). Shlomo Ben Ami on the Israeli Palestinian confederation. Alındığı yer: <https://www.youtube.com/watch?v=Ph5Or1yfwgA>

17- Örneğin yukarıda alıntılanan röportajı ve makalesi için bkz. Ami, S. B. (18 ,2019 Ocak). A Three-State Solution for Israel and Palestine? Alındığı yer: Project Syndicate: <https://www.project-syndicate.org/commentary/three-state-solution-for-israel-palestine-by-shlomo-ben-ami-2019-01?barrier=accesspaylog>

18- Staff, T. (2018, 3 Eylül). Rivlin: Confederation with Palestinians may be 'momentous opportunity' for peace. Retrieved from Times of Israel: <https://www.timesofisrael.com/rivlin-confederation-with-palestinians-may-be-momentous-opportunity-for-peace/>

19- Tanıtım videosu için bkz. <https://www.youtube.com/watch?v=4kgBnIWAtgE>

20- Bkz.: <http://www.ipconfederation.org/>

21- Konfederasyon konusunda farklı bir söylem için ayrıca bkz. Scheindlin, D. (2018, 29 Haziran). An Israeli-Palestinian Confederation Can Work. Alındığı yer: Foreign Policy : <https://foreignpolicy.com/2018/06/29/an-israeli-palestinian-confederation-can-work/>

22- One Democratic State Campaign web sitesine bkz. ayrıca: Yousef, A. (2012). The one state Solution: An Alternative Vision for Ending the Israeli-Palestinian Conflict. CUNY Academic Works.

23- Bir BM ESCWA raporu Siyonizmin temelini apartheid ve ayrımcılık tohumları taşıdığını açıkça belirtiyor.

24- Tilley, Virginia. The one-state solution: A breakthrough for peace in the Israeli-Palestinian deadlock. University of Michigan Press, 2010.

25- Bkz. Halper, J. (2013, 3 Mayıs). The 'One Democratic State Campaign' program for a multicultural democratic state in Palestine/Israel. Alındığı yer: Mondoweiss: <https://mondoweiss.net/2018/05/democratic-multicultural-palestine/>

26- Örneğin bkz. Zeveloff, N. (13 ,2017 Şubat). Israel's President Backs One-State Solution —With Equal Rights for Palestinians. Alındığı yer: Forward: <https://forward.com/fast-forward/362943/israels-president-backs-one-state-solution-with-equal-rights-for-palestina/>

27- Abunimah, A. (2018, 21 Eylül). One-state solution is democratic but Israel will reject it, says UN boss. Alındığı yer: Electronic Intifada: <https://electronicintifada.net/blogs/ali-abunimah/one-state-solution-democratic-israel-will-reject-it-says-un-boss>

28- Bkz. Abu-Odeh, L. (n.d.). The Case for Binationalism. Alındığı yer: Boston Review: <http://bostonreview.net/forum/lama-abu-odeh-case-binationalism>

29- Bkz. Quigley, John. The Statehood of Palestine: international law in the Middle East conflict. Cambridge University Press, 2010.

30- Bkz. Yukarıda bahsedilen Haaretz anketi

31- Bkz. Tibon, A. (2018, 15 Aralık). One-state Solution Gains Ground in America —and pro-Israel Groups Are Worried. Alındığı yer: Haaretz: <https://www.haaretz.com/us-news/.premium-one-state-solution-gains-ground-in-america-and-pro-israel-groups-are-worried-1.6744283> ; ve Tibon, A. (2018, 13 Aralık). Increasing Number of Americans Prefer One-state Solution to Israel-Palestinian Conflict, U.S. Study Finds. Alındığı yer: Haaretz: <https://www.haaretz.com/us-news/.premium-more-and-more-americans-prefer-one-state-solution-study-finds-1.6741213>

YAZAR HAKKINDA

Hassan Imran uluslararası hukuk ve Orta Doğu meseleleriyle ilgilenen bir araştırmacıdır. Yakın zamanda “Evaluating the Pro-Israeli Discourse: Indian as a Case Study” (İsrail Yanlısı Söylemin Değerlendirilmesi: Bir Vaka Analizi Olarak Hindistan) başlıklı bir kitabı yayınlanmıştır.

AL SHARQ FORUM HAKKINDA

Al Sharq Forum, amacı; Şark bölgesi halklarının siyasal gelişimi, sosyal adalete kavuşması ve ekonomik refaha erişmesi için uzun vadeli stratejiler geliştirmek olan, bağımsız ve uluslararası bir kuruluştur. Al Sharq Forum, bu hedefini; demokratik katılım ideali, bilinçli vatandaşlık, çok taraflı diyalog, sosyal adalet ve kamu yararını gözeten araştırmaları teşvik ederek gerçekleştirmektedir.

Adres: İstanbul Vizyon Park A1 Plaza Kat:6
No.:68 34197 Bahçelievler / İstanbul / Türkiye
Telefon: +902126031815
Faks: +902126031665
E-posta: info@sharqforum.org

sharqforum.org

    / SharqForum

 / Sharq-Forum

ALSHARQ FORUM

İsrail Ve Filistin İçin Tek Devletli Çözümlerin Bir Ön İncelemesi: Öneriler, Uygulanabilirlik Ve Toplumda Kabul Görme İhtimalleri

İki devletli çözüm ve İsrail ile Filistin'in ayrılmasına dair mantık yaygın bir şekilde miadı dolmuş olarak değerlendirilmeye başlandı ve Oslo Görüşmeleri ve devamındaki müzakerelerle birlikte gözden düşmüş olan tek devlet mantığının yeniden ortaya çıktığına şahit olduk. Bu makale bu önerilerden bazılarının (iki-ulusluluk, uzlaşmacılık, çok-kültürlülük ve konfederalizm) teorik çerçevelerini açıkladıktan sonra bunları Kudüs ve mülteci konusu ve önerenlerin siyasi konumu gibi temel tartışma konularına sundukları çözümlere göre dört kategoriye ayırıyor. Makale dört kategorilik bir bölümlendirme öneriyor: birincisi, İsraililerin Filistinli kimliğini yok edip Yahudilerin birinci sınıf, Arapların ise en iyi ihtimalle ikinci veya üçüncü sınıf vatandaş olduğu Tek İsrail Devleti statükosunun pekiştirilmesini amaçlayan asimilasyon önerileri; ikincisi, aynı toprakları paylaşırken her bir topluluğun kimliğini ayrı olarak sürdürmesini hedefleyen konfederal öneriler; üçüncüsü, iki halkın kimliklerini birleştirip yeni bir ortak kimlik inşasını öneren üniter devlet önerileri ve son olarak Britanya'nın 1939 Beyaz Belge'de tutulmayan sözlerine ve FKÖ'nün asli tutumu olan Araplar (ister Müslüman isterse Hristiyan olsun) ve Yahudiler için ortak Tek Filistin Devleti fikrine dayanan hakiki Filistin önerileri. Daha sonra bu çözümleri çeşitli kriterlerle inceleyerek devam eden makale, son olarak olayların mevcut akışının genel bir okumasına dayanarak muhtemel senaryoları ele alıyor.